

Amerikan suurin liittolainen ja USS *Liberty*

Kesäkuun 8. päivänä 1967, Kuuden päivän sodan keskellä, Israelin ilmavoimien lentokoneet ja laivaston alukset hyökkäsivät Yhdysvaltain laivaston tiedustelualus USS *Liberty* kimppuun, tappaen 34 amerikkalaista ja haavoittaen 171 muuta. Tämä episodi on edelleen yksi Yhdysvaltain sotahistorian synkimmistä ja kiistanalaisimmista luvuista – ei pelkästään itse hyökkäyksen vuoksi, vaan myös sitä seuranneen peittelyn vuoksi. Kun tarkastellaan Israelin laajempaa historiaa provosoimattomasta aggressiosta, petollisista taktiikoista ja kansainvälisen lain halveksunnasta, *Liberty*-tapaus on tuskallinen esimerkki siitä, miten Yhdysvaltain hallitus on alistanut omien sotilaidensa hengen “erityissuhteelleen” niin sanotun Amerikan suurimman liittolaisen kanssa.

Aggression ja petoksen kaava

Israelin toimia vuonna 1967 ei voida ymmärtää erillään. Kuuden päivän sota itsessään alkoi Israelin provosoimattomalla, ennaltaehkäisevällä ilmaiskulla Egyptiin – räikeä rikkomus YK:n peruskirjaa vastaan. Kansainvälinen oikeus tunnustaa vain puolustustoimet aseellisen hyökkäyksen jälkeen; “ennaltaehkäisevää itsepuolustusta” ei ole olemassa oikeudellisena doktriinina. Israel on kuitenkin toistuvasti verhonnut yksipuoliset sotansa ja iskunsa tämän keksityn perustelun alle, aina vuoden 1956 Siinain hyökkäyksestä vuoden 1981 Irakin Osirak-reaktorin hyökkäykseen ja sen jälkeenkin.

Yhtä huolestuttavaa on Israelin historia petoksesta sodankäynnissä. Vuoden 1946 King David -hotellin pommituksen toteuttivat sionistiset militantit, jotka olivat naamioituneet arabeiksi. Vuoden 1954 “Lavon-skandaali” liittyi israelilaisten agenttien toimintaan, jotka asettivat pommeja länsimaisiin kohteisiin Egyptissä syyttääkseen paikallisia ryhmiä. Vielä vuonna 2024 Israelin joukot naamioituivat lääkäreiksi, sairaanhoitajiksi ja potilaiksi tappaakseen kolme palestiinalaista sairaalan sisällä – teko, joka täyttää petoksen määritelmän Geneven sopimusten mukaan. Tässä kontekstissa kesäkuun 8. päivän 1967 tapahtumat näyttävät vähemmän traagiselta onnettomuudelta ja enemmän osalta vakiintunutta toimintatapaa.

Hyökkäys USS *Liberty*yn

Liberty oli selvästi merkitty Yhdysvaltain laivaston alus, täynnä antennoja, sen rungon numero ja nimi maalattu suurilla kirjaimilla, ja siinä liehui niin suuri Yhdysvaltain lippu, että sitä ei voinut olla huomaamatta. Selviytyjät todistivat, että Israelin tiedustelulentokoneet lensivät aluksen yli useita kertoja sinä aamuna, niin lähellä, että lentäjät heiluttivat kättään kannella oleville merimiehille. Tunteja myöhemmin merkitsemättömät Israelin suihkukoneet iskivät raketeilla, napalmilla ja tykkituloilla.

Hyökkäys eteni vaiheittain. Ensin ilmaiskut katkaisivat viestinnän, ja mukana oli tahallista radiosignaalien häirintää estääkseen hätäpuheluiden pääsyn Yhdysvaltain kuudennelle laivastolle. Seuraavaksi tulivat torpedoveneet, joista yksi laukaisi torpedon, joka repi valtavan reiän aluksen runkoon ja tappoi 25 miestä välittömästi. Selviytyjät kertoivat, että Israelin tykkiveneet ampuivat pelastusveneitä – selvä sotarikos aseellisten konfliktien lakien mukaan. Lopulta aseistetut helikopterit leijuivat tuhoutuneen aluksen yllä ennen kuin keskeyttivät hyökkäyksen. Jokaisessa vaiheessa hyökkääjillä oli mahdollisuus tunnistaa *Liberty* amerikkalaiseksi. Missään vaiheessa he eivät pysähtyneet.

Israel väitti myöhemmin, että se oli erehtynyt luulemaan *Libertyä* egyptiläiseksi hevoskuljetusalus *El Quseiriksi*. Tämä selitys romahtaa tarkemman tarkastelun alla. Alukset eivät muistuttaneet toisiaan kooltaan, siluutiltaan tai varustukseltaan. Lisäksi, vaikka Israel olisi todella uskonut hyökkäävänsä *El Quseiriin*, se olisi syyllistynyt toiseen sotarikokseen – tahalliseen hyökkäykseen aseistamattomaan siviilialukseen, joka kuljetti karjaa.

Motiivit ja teoriat

Miksi hyökätä amerikkalaiseen alukseen? Useat mahdollisuudet yhtyvät. Upottamalla *Libertyn* Israel olisi vaiennut aluksen, joka oli määrätty keräämään signaalitiedustelua – tietoja, jotka olisivat voineet paljastaa Israelin operaatioita yli sen, mitä Tel Aviv myönsi Washingtonille. Käyttämällä merkitsemättömiä lentokoneita ja yrittämällä upottaa alus kokonaan Israel saattoi toivoa syyttävänsä hyökkäyksestä Egyptiä, vetäen näin Yhdysvallat sotaan Israelin puolelle. Ja häiritsemällä aluksen radioita Israel teki selväksi, että se ei halunnut selviytyjien kertovan, kuka oli todellinen hyökkääjä. Todennäköisin selitys on, että Israel aikoi saada *Libertyn* katoamaan aaltojen alle ilman todistajia, jotka voisivat kyseenalaistaa sen kertomuksen.

Peittely ja petos

Jos hyökkäys oli järkyttävä, sen jälkiseuraukset olivat häpeällisiä. Selviytyjille määrättiin hiljaisuus sotaaoikeudella uhkaamalla. Yhdysvaltain laivaston tutkimus kesti vain viikon, ja todistukset olivat tiukasti rajoitettuja. Presidentti Lyndon Johnson ja puolustusministeri Robert McNamara kutsuivat takaisin *Libertyn* puolustamiseen lähetetyt Yhdysvaltain lentokoneet, asettaen geopolitiikan omien miestensä elämän edelle.

Korkea-arvoiset virkamiehet myönsivät myöhemmin totuuden. Ulkoministeri Dean Rusk julisti, ettei hän koskaan hyväksynyt Israelin selitystä. Amiraali Thomas Moorer, entinen yhteisesikuntapäällikkö, kutsui hyökkäystä tahalliseksi ja peittelyä ”yhdeksi kaikkien aikojen klassisista tapauksista, joissa Yhdysvaltain hallitus peitteli totuuden”. Presidentin neuvonantaja Clark Clifford myönsi suoraan, että Washington piti liittolaisuutta Israelin kanssa ”tärkeämpänä kuin miesten hengenä”. Jopa kapteeni William McGonaglen kunniamitalin seremoniaa vähäteltiin tarkoituksella, kieltäen häneltä tavanomaiset Valkoisen talon kunnianosoitukset.

Johtopäätös: Amerikan suurin liittolainen?

USS *Liberty*n tapaus paljastaa karun todellisuuden: vuonna 1967 Israel tappoi ja haavoitti satoja amerikkalaisia, ja Washington suojeli Israelia seurauksilta. Itse hyökkäys kantaa kaikki tahallisuuden merkit – useita vaiheita, tahallista häirintää, merkitsemättömiä lentokoneita ja pelastusveneiden ampumista. Peittely osoittaa, että Yhdysvaltain johtajat olivat valmiita uhraamaan oikeudenmukaisuuden, vastuun ja kuolleiden muiston säilyttääkseen liittolaisuuden.

Vuosikymmenten ajan selviytyjät ovat järjestäneet muistotilaisuuksia, joita heidän oma hallituksensa on suurelta osin sivuuttanut, vaikka retoriikka ”Amerikan suurimmasta liittolaisesta” jatkuu Washingtonissa. Mutta *Liberty*n hylky ja sen miehistön todistukset kertovat toisen tarinan – tarinan petoksesta, hiljaisuudesta ja suhteesta, jossa amerikkalaisten henget on katsottu uhrautuviksi.